



Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
Понорницького психоневрологічного інтернату
27.05.2025

м. Чернігів, 2025 рік

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 27.05.2025 групою НПМ здійснено відвідування Понорницького психоневрологічного інтернату (далі – Інтернат, ПНІ, Заклад).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Кебець Інна Андріївна, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Шумна Лариса Петрівна, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Чернігівській області;

Жмака Ірина Миколаївна, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Гавриль Олена Анатоліївна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Інтернат знаходиться за адресою: вул. Берегова, 389, сел. Понорниця, Новгород-Сіверський р-н., Чернігівська обл., 16220 (фото 1).

Керівник Закладу: директор Федосенко Сергій Федорович.

Відповідно до Положення про ПНІ, затвердженого в новій редакції наказом начальника Управління комунального майна Чернігівської обласної ради від 24.04.2025 № 60, Інтернат є комунальним стаціонарним інтернатним закладом для соціального захисту, що утворюється для тимчасового або постійного проживання/перебування осіб із стійкими інтелектуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування, надання медичної допомоги, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів і яким згідно з висновком лікарської комісії за участю лікаря-психіатра не протипоказане перебування в інтернаті (далі - підопічні).

Засновником Закладу є Чернігівська обласна рада.

Відповідно до рішення десятої сесії Чернігівської обласної ради від 24.05.2007 «Про розмежування повноважень щодо управління комунальними підприємствами, установами, закладами, що є об'єктами права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Чернігівської області», розпорядження голови Чернігівської обласної державної адміністрації від 19.12.2016 № 782 «Про прийняття делегованих повноважень» Інтернат перебуває в управлінні Чернігівської обласної державної адміністрації та

підпорядковується Департаменту соціального захисту Чернігівської обласної державної адміністрації.

На даний час в Інтернаті проживають жінки, які потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування та надання медичної допомоги.

Інтернат розрахований на перебування 80 осіб. На день відвідування чисельність підопічних склала 79 жінок (1 жінка знаходилась у лікарні), серед яких: віком до 35 років – 7 осіб, від 35 до 60 років – 62 особи, від 60 до 70 років – 10 осіб; 70 осіб визнані у встановленому законодавством порядку недієздатними, 5 - обмежено дієздатними, 4 осіб є дієздатними особами; 65 осіб перебувають під опікою Закладу, 10 осіб мають інших опікунів/піклувальників.

Усім 79 підопічним встановлено групу інвалідності.

У 2024 році на рахунки Закладу надійшло фінансування у розмірі 17 725 200,00 грн, з них на спеціальний фонд - 4 764 788,93 грн, зокрема благодійних внесків – 1 764 788,93 грн. На 2025 рік фінансування Закладу затверджено у розмірі 18 663 600,00 грн. Протягом січня – квітня поточного року на спеціальний фонд надійшло 1 250 805,25 грн благодійних внесків.

Штатна чисельність працівників Інтернату становить 61,5 штатних одиниць.

Медичний супровід здійснюють: завідувач медичного відділення (0,5 шт. од.), фельдшер (1 шт. од.), лікар - психіатр (0,25 шт. од.), лікар - загальної практики - сімейний лікар (0,25 шт. од.), сестра старша медична (1 шт. од.), сестра медична (брат медичний) 1 категорії (1 шт. од.), сестра медична (брат медичний) (3 шт. од.), сестра медична (брат медичний) з дієтичного харчування вищої категорії (1 шт. од.), молодша медична сестра (молодший медичний брат), (санітарка – палатна, санітар – палатний) (17,5 шт. од.), молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка – прибиральниця, санітар - прибиральник) (2 шт. од.), молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка – ванниця, санітар - ванник) (1 шт. од.), молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка – супровідниця, санітар - супровідник) (1 шт. од.).

Згідно з тарифікаційним списком в Інтернаті вакантними є посади завідувача медичного відділення (0,5 шт. од.), лікаря-психіатра (0,25 шт. од.) та завідувача господарства (1 шт. од.).

Відповідно до затверджених посадових інструкцій медичних працівників до функціональних обов'язків медичного персоналу включено пункти про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження.

Заклад отримав ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики на підставі наказу Міністерства охорони здоров'я України від 21.12.2019 № 2639 за спеціальністю організація і управління охороною здоров'я, терапія, психіатрія; за спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа (реєстраційне досьє від 28.11.2019 № 2811/39-М). Заклад також включено до Реєстру надавачів та отримувачів

соціальних послуг (рішення № 2302870 від 21.08.2023), як надавач догляду стаціонарного.

Усі підопічні мають укладені декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та отримують медичні послуги, передбачені Порядком реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2025 році, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2024 № 1503.

У медичному пункті, що знаходиться у житловому корпусі Закладу, облаштовані приміщення для прийому підопічних, надання їм медичної допомоги та фізіотерапевтичного лікування: маніпуляційна, фізкабінет, кабінет старшої медичної сестри (аптека) (фото 2).

Медична частина забезпечена лікарськими засобами соматичних груп, також наявні психофармакологічні препарати. Окремо зберігаються лікарські засоби, вироби медичного призначення та перев'язувальний матеріал. Сума витрат на медикаменти на одну особу на день, станом на день відвідування, складає 9,83 грн (фото 3).

Є шафа невідкладної допомоги, відповідні медикаменти для ургентної допомоги. Лікарських засобів, термін придатності яких минув, не виявлено.

У приміщенні, де зберігаються лікарські засоби, є термометри та гідрометри для здійснення контролю за температурою і відносною вологістю повітря відповідно до пункту 4 розділу II Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.12.2003 № 584.

Медичними працівниками не рідше одного разу на рік організовується огляд підопічних лікарсько-консультативною комісією за участі лікаря-психіатра, з метою вирішення питань щодо доцільності їх подальшого перебування у Закладі та необхідності встановлення чи припинення опіки або піклування.

В Інтернаті є автомобіль, облаштований для транспортування хворих.

За потреби спеціалізована медична допомога підопічним надається на базі багатопрофільних лікарень: комунального некомерційного підприємства «Чернігівська обласна лікарня», комунального некомерційного підприємства «Чернігівський медичний центр сучасної онкології» Чернігівської обласної ради, комунального некомерційного підприємства «Чернігівська обласна психоневрологічна лікарня» Чернігівської обласної ради.

Для 17 осіб, які приймають лікарські засоби «Азалептол» з діючою речовиною «Сіозаріпін», щомісяця проводяться гематологічні дослідження.

У 2023 – 2024 роках та на день відвідування в Інтернаті померло по 1 особі. Основною причиною смерті підопічних є хронічна серцева недостатність різного ступеню, атеросклеротичний кардіосклероз.

На ніч у Закладі залишаються 1 сестра медична та 3 санітарки.

Керівництвом Інтернату вживаються заходи щодо створення належних умов проживання для підопічних.

Територія Інтернату доглянута, озеленена й огорожена по периметру. Підопічні можуть вільно пересуватись та відпочивати на свіжому повітрі (фото 4).

На території розміщується житловий корпус, приміщення зимових ігрових кімнат, банно-пральний комбінат, котельня, адміністративний корпус, складські приміщення, гаражі, погріб, артезіанська свердловина. Забезпечено техніку безпеки, приміщення оснащені протипожежною сигналізацією, є вогнегасники.

Для забезпечення потреб Закладу під час відключення електричної енергії використовується генератор.

Підопічні мешкають в одноповерховому житловому корпусі загальною площею 938,9 м². У житлових кімнатах штучне та природне освітлення задовільні, вікна не заґратовані. Працівниками Закладу проводиться належне прибирання в житлових кімнатах та приміщеннях загального користування.

Житловий корпус обладнано системою водопостачання та водовідведення, опалення забезпечується потужностями власної котельні, водопостачання – обладнанням шахтним колодязем. Відповідно до останнього дослідження питної води (протокол № 77 від 24.04.2025) питна вода за фізико-хімічними показниками відповідає вимогам Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (ДСанПіН 2.2.4-171-10).

У коридорах житлового корпусу розміщено інформаційні стенди про права підопічних, контактні номери посадових осіб, «гарячих ліній», до яких вони можуть звернутися у разі порушення їхніх прав (зокрема Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини).

Усі кімнати облаштовані сучасними ліжками, частина з яких придбана за кошти підопічних. Також є багато особистих речей підопічних, зокрема телевізори, холодильники, ноутбуки, мобільні телефони та інша побутова техніка (фото 5, 6,).

Група НПМ відзначила, що умови проживання у кімнатах підопічних створено так, аби максимально наблизити до домашніх. На стінах розміщується багато картин, особистих фотографій, на ліжках є м'які іграшки. На території Закладу є домашні тварини, якими опікуються підопічні.

Жінки чисті, доглянуті, охайно одягнені за сезоном. Перукарні у Закладі немає, однак один з працівників ПНІ має перукарські навички і періодично за потребою доглядає за волоссям підопічних.

Під час спілкування з групою НПМ всі жінки охоче ділилися своїми враженнями від проживання в Інтернаті, взаєминами з іншими підопічними, участю в арттерапії та інших реабілітаційних заходах. Деякі з них показували косметику, яку отримали в подарунок на день народження, та свої літній одяг, які планують вдягати на свята та урочисті заходи. Також підопічні зазначили, що їм дозволено самотійно виходити за межі території Інтернату, відвідувати місцеву громаду, магазини тощо.

У Закладі панує доброзичлива та приємна атмосфера.

Речі підопічних промарковані, індивідуальні, в тому числі спідня білизна. Щотижнево проводиться банний день, замінюється постільна білизна та одяг.

Для здійснення щоденних санітарно-гігієнічних процедур облаштовано душові кімнати.

Інтернат забезпечений холодною та гарячою водою цілодобово, для підігріву води встановлено бойлери.

У ПНІ приділяється увага фізичній та соціальній реабілітації підопічних.

Створені належні умови для культурно-дозвіллевих заходів, спрямованих на ведення активного способу життя підопічних. Саме для підопічних, які виявляють бажання і мають таку здатність за станом здоров'я, проводяться реабілітаційні заходи з метою оволодіння новими навичками. Зокрема, жінки займаються малюванням, співами, читанням та вивченням віршів, щоп'ятниці відвідують дискотеку на свіжому повітрі, взимку – у коридорі житлового корпусу. Є також можливість в'язати (за бажанням).

У житлових кімнатах, коридорах житлового корпусу та приміщенні їдальні оформлені виставки художніх робіт підопічних.

Разом з соціальним працівником та іншими працівниками Інтернату підопічні відвідують урочистості, що організовуються Понорницькою селищною радою, наприклад, до Дня пам'яті та примирення брали участь у вшануванні загиблих у Другій світовій війні. Представники Мезинського національного природного парку - часті гості в інтернаті з лекціями про природу. Підопічні також відвідують парк з екскурсіями з метою ознайомлення з навколишнім природним середовищем та участі у тематичних бесідах на природі.

Підопічні харчуються в приміщенні їдальні та отримують чотириразове харчування. Сума витрат на харчування на одну особу становить 149,31 грн на день. Наявне щоденне та перспективне меню.

Приміщення харчоблоку утримується в робочому стані, наявне необхідне обладнання для виробництва та зберігання харчових продуктів. Сировина та продукти для приготування страв отримуються зі складу по нормі на одну людину на добу.

Працівники харчоблоку вчасно проходять періодичні профілактичні медичні огляди.

Облік витрат особистих коштів підопічних відбувається відповідно до Порядку використання сум пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та/або державних соціальних допомог, нарахованих відповідно до законодавства дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, недієздатним особам та особам, цивільна дієздатність яких обмежена, які є вихованцями/підопічними дитячих будинків-інтернатів, психоневрологічних інтернатів, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2018 № 1173.

На кожну підопічну ведуться особові справи, укладаються договори про надання соціальної послуги. Всі підопічні мають документи, що посвідчують особу.

Під час відвідування відбулось конфіденційне спілкування із 45 підопічними та 15 працівниками ПНІ.

Скарг від підопічних на якість догляду та умови проживання від підопічних до групи НПМ не надходило.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 09.06.2021.

За результатами попереднього відвідування НПМ вносились рекомендації:

1. Чернігівській обласній державній адміністрації розглянути питання виділення необхідних коштів для проведення ремонту в приміщеннях Закладу.

2. Адміністрації Інтернату:

привести Положення про Інтернат у відповідність до Типового положення про будинок – інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772;

запровадити диференційований режим для підопічних відповідно до стану їх здоров'я; розглянути питання облаштування кімнати підтриманого проживання в Інтернаті для осіб з високим рівнем адаптації та самообслуговування;

переглянути організацію харчування підопічних та посилити контроль за роботою харчоблоку;

облаштувати стенди з інформацією про права людини у доступній для підопічних формі з номерами телефонів і адресами посадових осіб, гарячих ліній, на які підопічні можуть звернутись у разі порушення їх прав; облаштувати скриньку скарг;

вжити заходів щодо безбар'єрного простору та облаштування приміщень відповідно до потреб маломобільних груп;

облаштування житлових кімнат необхідними меблями;

облаштування кнопками виклику персоналу кімнат ліжкових хворих.

У ході відвідування встановлено, що рекомендації надані за результатом попереднього відвідування виконані частково.

II. ФАКТИ ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку підопічних в умовах воєнного стану (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 11 Конвенції про права осіб з інвалідністю, стаття 3 Конституції України, Закон України «Про правовий режим в умовах воєнного стану»).

1. Статтею 11 Конвенції про права осіб з інвалідністю передбачено, що держава відповідно до своїх зобов'язань за міжнародним правом, зокрема

міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом з прав людини, вживає усіх необхідних заходів для забезпечення захисту й безпеки осіб з інвалідністю у ситуаціях ризику, зокрема в збройних конфліктах, надзвичайних гуманітарних ситуаціях та під час стихійних лих.

У ПНІ є два складських приміщення, які, зі слів співробітників, використовуються як найпростіші укриття. На одне з таких приміщень видано Акт оцінки об'єкта (будівлі, споруди, приміщення) щодо можливості його використання для укриття населення як найпростішого укриття від 24.08.2023.

Водночас у спілкуванні з групою НПМ підопічні зазначили, що у разі оголошення сигналу повітряної тривоги вони продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Група НМП під час відвідування встановила, що в цих приміщеннях сиро і холодно, вони не відремонтовані, не пристосовані для до потреб маломобільних груп і використовуються виключно як склади для зберігання овочів та інших продуктів. При цьому там встановлено лави, стілець-туалет, є запаси питної води у пластикових ємностях по 5 л, коробка з медичними засобами та засобами гігієни, коробка з консервами та вогнегасники, строк технічного обслуговування яких минув у 2015 році. Запаси води та їжі є недостатніми для тимчасового перебування 79 підопічних та персоналу Закладу (фото 7-10).

Ураховуючи наведене, на день проведення відвідування НПМ наявні у ПНІ складські приміщення не забезпечують необхідних умов для перебування людей протягом певного часу, їх неможливо використовувати в якості захисних споруд цивільного захисту без необхідного дооблаштування.

Зазначене є порушенням вимог пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, (далі – Державний стандарт), де визначено, що суб'єкт, який надає соціальну послугу, забезпечує підготовку та облаштування захисних споруд цивільного захисту, підвалів або інших приміщень, придатних для укриття отримувачів соціальної послуги стаціонарного догляду та надавачів соціальної послуги і безпечного перебування в них, перевірку та забезпечення наявності опалення, водопостачання, електроенергії, забезпечення необхідного запасу продуктів харчування, води, лікарських засобів, засобів гігієни, одягу, взуття тощо.

Інші захисні споруди (укриття) чи будь-які обладнані підвальні приміщення, які мають забезпечувати можливість безпечного перебування підопічних та персоналу разі повітряної тривоги або обстрілів, відсутні.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України, статті 283 та 284 Цивільного кодексу України).

2. У маніпуляційному кабінеті медичної частини відсутні протоколи догоспітальної допомоги, форми та порядок ведення яких затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2019 № 1269 «Про

затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги», що ускладнює вчасне діагностування та подальшу якість надання необхідної допомоги підопічним у разі виникнення невідкладних станів.

3. Моніторингова група зауважила, що ведення Журналу реєстрації смерті підопічних психоневрологічних інтернатів не відповідає Інструкції щодо заповнення журналу реєстрації смерті підопічних психоневрологічних інтернатів, затвердженій наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2017 № 1325. Зокрема, сторінки Журналу відповідно до пункту 2 цієї Інструкції не нумеруються, не проколюються та не прошнуровуються ниткою (капронова, бавовняна, ірис), яка зав'язується з лицьового боку так, щоб сторінки вільно перегорталася. Нитки не приклеюються папером із записом: «Журнал прошнурований, пронумерований, на ____ арк.» із зазначенням посади, прізвища, імені, по батькові виконавця, дати і підпису.

4. У ПНІ з 2024 року ведеться Журнал травматизму, де фіксується інформація про особу, в якій виявили травму, дата її народження, дата виявлення травмування. Всього з 15.01.2024 по 04.02.2025 занесено 13 записів.

Водночас групою НПМ виявлено пояснювальні записки від молодших медичних сестер та санітарок від 16.02.2025, 05.03.2025, 23.05.2025 про виявлені факти травмувань (синців, забоїв різних частин тіла тощо), які не були внесені до Журналу травматизму.

У зазначеному Журналі відсутня вичерпна інформація з описом характеру, розміру та розташування виявлених тілесних ушкоджень.

На необхідності належної фіксації інформації про травми наголошує Європейський комітет з питань запобігання катуванням (далі - ЄКЗК) у Звіті по Україні за 2017 рік. Зокрема, у пункті 117 Звіту зазначено, що делегація побачила у відповідному медичному журналі один приклад пацієнта, який мав травми під час надходження; однак опис тілесних ушкоджень був дуже стислим і не допускав жодної судово-медичної інтерпретації.

ЄКЗК рекомендує українській владі забезпечити ретельну реєстрацію всіх травм (під час надходження та згодом).

5. Довідка про фіксацію тілесних ушкоджень (форма первинної облікової документації № 511/о, що затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2024 № 186) у Закладі не складається за фактом отримання кожного тілесного ушкодження підопічним.

6. У Закладі посада лікаря-психіатра є вакантною, що унеможлиблює надання фахової психіатричної допомоги особам з психічними розладами, включаючи діагностику, лікування та нагляд.

7. У порушення вимог пункту 22 Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957 (далі - Типове положення), у Закладі відсутнє приймально-карантинне відділення, у якому розміщуються під час влаштування підопічні на 14 днів для подальшого спостереження.

У порушення вимог пункту 6.2.2.1 ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення», затверджених наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 23.01.2007 № 20 (далі – ДБН В.2.2-18:2007), в адміністративному корпусі Закладу облаштовано ізолятор, що складається лише з 1 кімнати, де розміщено 3 ліжка, стіл, стільці, 2 шафи та холодильник.

8. Під час ознайомлення з організацією харчування у Закладі встановлено, що в їдальні не забезпечується належне зберігання добових проб страв (на день відвідування були відібрані не всі добові проби страв з меню).

Підопічним на обід відповідно до меню подано салат з капусти білокачанної, при цьому за зовнішнім виглядом у тарілці був більше схожий на першу страву (капуста плавала у великій кількості рідини) (фото 11).

У морозильній камері харчоблоку виявлено немарковані продукти харчування, що зберігались із порушенням вимог до товарного сусідства (зберігалися м'ясо та риба без захисної плівки та стікерів із зазначенням дати отримання та використання), що суперечить вимогам Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (фото 12, 13).

Також у морозильній камері зберігались ковбасні вироби вагою 7,1 кг (зокрема сосиски) та повидло вагою 9 кг. Ці продукти за умовами зберігання не передбачають заморожування, і після розморожування така їжа може втратити частину своїх смакових властивостей (фото 14).

Окрім того встановлено, що за умовами договору про закупівлю товарів за державні (бюджетні) кошти від 04.03.2025 № 12 тушки курей постачаються в Заклад в охолодженому вигляді двічі на тиждень. Водночас, залишок поставленої відповідної партії охолодженого м'яса, що не була використана для приготування страв, згодом також заморожується.

У порушення правил товарного сусідства виявлено зберігання овочів у холодильній камері, призначеній для зберігання молочних продуктів.

На складі групою НПМ виявлено протерміновані продукти харчування, а саме: печиво вівсяне 1 кг, печиво «Ассоль» 3 кг, масло вершкове більше 50 кг.

Порушення права на свободу та особисту недоторканність (стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 29 Конституції України, статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу»

9. У спілкуванні з групою НПМ підопічні відзначили, що їм не дозволяють перебувати у житлових кімнатах у вільний час. У залежності від стану здоров'я та інтелектуального розвитку жінки перебувають у відгороджених парканом територіях, в зимових ігрових кімнатах, у житловому корпусі. Під час відвідування деякі жінки перебували у кімнатах, але сиділи на стільцях або стояли (фото 15).

ЄКЗК у частині другій пункту 36 Восьмої Загальної доповіді зазначає, що підопічним, які цього бажають, слід дозволяти протягом дня перебувати у своїх кімнатах.

Для людей із психічними захворюваннями перебування у приміщеннях зі скупченням людей без можливості усамітнитися може впливати на погіршення їх психоемоційного стану та загострення їх хвороби.

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

10. У кімнатах Інтернату встановлено перенаселення, що є порушенням норм житлової площі на одну особу та не відповідає вимогам пункту 6 Типового положення та пунктів 6.1.2.2 та 6.1.2.4 ДБН В.2.2-18:2007. Зокрема в кімнатах проживає по 7-8 осіб, натомість площа найбільшої кімнати складає 44,54 м², найменшої – 27 м². Зазначене створює умови, за яких порушуються передбачені чинним законодавством норми площі на особу (8-10 м²).

11. Підопічні Закладу користуються мобільним інтернет-зв'язком, водночас мережа Wi-Fi доступна лише за окрему плату, що не сприяє повною мірою доступності спілкування підопічних з родичами та знайомими тощо.

12. На території ПНІ недостатня кількість зон відпочинку з тіньовими навісами або альтанками. Внаслідок чого підопічні перебувають на вулиці на відкритому сонці (фото 16).

13. Група НПМ відзначила, що у житлових кімнатах вмикачі світла розташовуються достатньо високо, без врахування встановлених стандартів. Так, в одній з кімнат не всі підопічні можуть самостійно ввімкнути світло, через що вимушені звертатися з проханням до інших осіб, які проживають разом.

14. Початок дня в Закладі не враховує індивідуальних потреб підопічних. Керівництво Інтернату пояснює це необхідністю завчасної підготовки підопічних до сніданку. Водночас відповідно до наявного режиму дня з 6 до 8 ранку передбачено підйом, прибирання ліжок та ранковий туалет, з 8 до 8.30 – підготовка до сніданку і лише з 8.30 до 9.30 підопічні снідають.

15. Адміністрацією Закладу протягом 2023-2024 роки подавались матеріали до суду щодо поновлення цивільної дієздатності лише щодо однієї з підопічних Інтернату. При цьому суд, дослідивши всі матеріали справи, не скасував попереднього рішення суду.

Група НПМ вважає таку кількість звернень до суду недостатньою, з огляду на кількість недієздатних та обмежено дієздатних підопічних у Закладі.

Водночас моніторингова група звернула увагу, що з 79 підопічних лише 10 осіб мають інших опікунів/піклувальників, решта 65 перебувають під опікою Закладу в особі директора.

У пункті 151 Звіту по Україні за 2017 рік ЄКЗК повторює свою думку про те, що надання опіки тій самій установі, до якої перебуває відповідний пацієнт, може легко призвести до конфлікту інтересів. Комітет закликає українську владу

знайти альтернативні рішення, які б краще гарантували незалежність і неупередженість опікунів.

Порушення права осіб на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 25 Загальної декларації прав людини, статті 28, 32, 48 Конституції України).

16. У порушення Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857, (далі – Мінімальні норми), у кімнатах недостатня кількість твердого інвентарю, а саме: приліжкових тумбочок та стільців.

Також встановлено, що в житловому корпусі, де проживає 79 жінок є лише одна вбиральня з двома санітарними вузлами та дві душові кабінки, що не відповідає розділу VII Мінімальних норм, де передбачено наявність у вбиральні одного унітазу, одного умивальника на 8 жінок; в умивальній кімнаті з піддоном для миття ніг - одного умивальника, одного піддону на 6 осіб (фото 17, 18).

У приміщеннях зимових ігрових кімнат, де зі слів співробітників перебувають переважно тяжкохворі підопічні і це також зафіксовано групою НПМ, констатовано недостатню кількість санітарних вузлів (по одному унітазу на будівлю, умивальники відсутні).

17. У туалетних кімнатах Інтернату відсутнє мило та рушники, що свідчить про недотримання вимог пункту 3 розділу VIII вимог Державного стандарту.

Крім того в туалетних кімнатах відсутній туалетний папір. Недотримання санітарно-гігієнічних вимог в туалетних кімнатах може призвести до спалаху інфекційних захворювань.

У вбиральні поруч з душовими кабінками та у лазні не облаштовано місця для роздягання, складання і зміни одягу, полички для розташування засобів гігієни – мила, шампуні, мочалки тощо.

18. В Інтернаті не забезпечено належного питного режиму. В коридорі житлового корпусу ПНІ наявні кулери з питною водою, проте не завжди є склянки (стаканчики) для пиття. Вода у ємностях, що знаходяться у житлових кімнатах, є брудною (наявний осад у графінах) (фото 21).

19. У порушення пункту 34 Типового положення та пункту 4.3. ДБН В.2.2-18:2007 в залежності від стану і характеру захворювання підопічних у ПНІ не створено відповідних профільних відділень.

Водночас, група НМП відзначила наявність у житловому корпусі пральних машин, якими користуються деякі з підопічних, які за станом здоров'я здатні користуватися побутовою технікою. Також у їдальні створено окремих куточок, обладнаний холодильником, мікрохвильовою піччю, індукційною плиткою та відповідним посудом, де разом з персоналом ПНІ підопічні мають змогу опановувати навички приготування їжі і, таким чином, соціалізуватись.

20. Група НПМ відзначила, що в приміщенні їдальні меню розміщується в недоступному місці, що унеможлиблює ознайомлення з переліком страв.

Порушення прав осіб з інвалідністю (статті 9, 26 Конвенції про права осіб з інвалідністю, Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», статті 23, 7 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»).

21. Під час відвідування встановлено, що будівлі та територія Інтернату не повністю пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення», затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.11.2018 № 327 (далі – ДБН В.2.2-40:2018):

вхід до Інтернату не облаштовано пандусом (фото 1);

внутрішні просвіти дверей мають пороги, також наявні перепади висот підлоги. Біля порогів облаштовані дерев'яні накладки для полегшення пересування маломобільних підопічних, але їх кут нахилу не сприяє створенню зручності (фото 19);

на шляху руху до приміщення їдальні наявний поріг, не пристосований для пересування маломобільних підопічних (фото 20), це змушує працівників піднімати підопічних з крісел колісних і на руках переносити через поріг;

елементи сходів та порогів у приміщеннях Інтернату не виділено контрастним кольором;

в коридорах житлового корпусу та приміщення зимових ігрових кімнат відсутні горизонтальні поручні для полегшення пересування підопічних, які віднесені до маломобільних груп населення.

22. У житлових кімнатах відсутні кнопки виклику персоналу, отже в підопічних виникає проблема у швидкому та своєчасному зверненні за допомогою до працівників ПНІ.

Порушення права на володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю (стаття 1 Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, стаття 41 Конституції України)

23. Питання придбання товарів та речей вирішується створеною в Інтернаті комісією для використання та обліку особистих коштів підопічних. На підставі поданої заяви проводиться придбання товарів, які видаються підопічним на підставі акту видачі, підписаного членами комісії. Додатково зберігаються фіскальні чеки. Щорічно заклад інформує орган опіки та піклування Понорницької селищної ради про використання коштів недієздатних підопічних та цивільна дієздатність яких обмежена.

Групою НПМ встановлено на підставі інформації, яку Інтернат надавав до органу опіки та піклування Понорницької селищної ради про використання у

2023 році коштів недієздатних підопічних та цивільна дієздатність яких обмежена, що значна кількість заяв (29 з 55) від підопічних стосувалась придбання нових ліжок. Використання особистих коштів підопічних, зокрема й на підставі їх особистих заяв та, за твердженням керівника Закладу, виключно в інтересах підопічних, не відповідає вимогам Мінімальних норм. Так, у розділі VI визначено, що ліжком (за потреби функціональним) має забезпечуватись кожен підопічний, тобто це є гарантований державою мінімум забезпечення підопічних Закладу твердим інвентарем.

Пунктом 2 Розділу I Мінімальних норм керівникам установ надано право лише збільшувати норми забезпечення та зменшувати строки користування предметами, матеріалами та інвентарем, виходячи з природнокліматичних особливостей регіону, складу підопічних, їх індивідуальних потреб та затверджених видатків на цю мету.

Інше

1) працівники Інтернату мають скарги на низьку заробітну плату, оскільки їх оплата праці не відповідає трудовим зусиллям та кваліфікації, і не забезпечує достатнього рівня життя.

Водночас ПНІ має кредиторську заборгованість, яка станом на 27.05.2025 складає 1 002 395,26 грн, з яких заробітна плата – 547 114,80 грн, нарахування на оплату праці – 115 842,17 грн;

2) соціальний працівник, який також працює на посаді організатора культурно-дозвілєвої діяльності, більше 4 місяців хворіє, що підтверджується листком непрацездатності. Однак виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника не покладено на іншого працівника. Зі слів керівника Інтернату соціальний працівник постійно відвідує роботу у період тимчасової непрацездатності.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Чернігівській обласній військовій адміністрації у межах компетенції:

забезпечити контроль за додержанням прав підопічних;

вжити заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності;

розглянути можливість додаткового фінансування Закладу задля усунення недоліків, викладених у звіті.

2. Понорницькому психоневрологічному інтернату забезпечити:

облаштування в Інтернаті укриття, з метою захисту й безпеки підопічних та персоналу в умовах воєнного стану;

вжиття заходів щодо заповнення вакантних посад, зокрема лікаря-психіатра;

усунення порушень вимог ДБН В.2.2-18:2007 щодо дотримання допустимої площі проживання підопічних у житлових кімнатах та дотримання приватності;

створення приймально-карантинного відділення та облаштування належних умов перебування в ізоляторі;

облаштування на території Закладу зон відпочинку, комфортних для перебування підопічних на свіжому повітрі;

усунення порушень вимог ДБН В.2.2-40:2018 щодо створення умов для вільного та безперешкодного доступу осіб з інвалідністю та інших підопічних до житлових кімнат, території та приміщень Закладу;

можливість підопічним перебувати у житлових кімнатах у вільний час;

обладнання житлових кімнат та вбиралень відповідно до Мінімальних норм, а також облаштування кнопок виклику персоналу та вмикачів світла;

створення у Зкладі профільних відділень залежно від стану і характеру захворювання підопічних та запровадження диференційованого обслуговування підопічних у таких відділеннях;

дотримання санітарно-гігієнічних вимог у вбиральнях;

перегляд розпорядку дня, зокрема щодо раннього підйому підопічних;

налагодження належного питного режиму для підопічних;

ведення медичної документації відповідно до чинного законодавства;

дотримання вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та інших нормативно-правових актів в організації роботи їдальні;

відбір добових проб з усіх страв, що готуються у їдальні для забезпечення належного контролю за якістю харчування;

активізацію роботи відповідно до статей 38, 39 Цивільного кодексу України, статей 295-300 Цивільного процесуального кодексу України за наявності відповідних підстав по поданню заяв про поновлення цивільної дієздатності підопічних, які визнані недієздатними, або цивільна дієздатність яких була обмежена.

3. Головному управлінню Національної соціальної сервісної служби у Чернігівській області у межах компетенції:

провести перевірку використання грошових коштів недієздатних підопічних Інтернату та цивільна дієздатність яких обмежена, для придбання товарів, робіт та послуг з метою задоволення їх побажань, потреб та інтересів.

4. Головному управлінню Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Чернігівській області у межах компетенції:

вжити заходів реагування щодо використання складських приміщень Закладу як найпростіших укриттів, зокрема відповідно складеного Акту оцінки

об'єкта (будівлі, споруди, приміщення) щодо можливості його використання для укриття населення як найпростішого укриття від 24.08.2023.

Додаток: фотоматеріали на 4 арк.

**Керівник групи НПМ
Головний спеціаліст Відділу сприяння
роботі регіональних представництв
Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України
з прав людини**



Інна КЕБЕЦЬ

Фотоматеріали

Фото 1



Фото 2



Фото 3



Фото 4



Фото 5



Фото 6



Фото 7



Фото 8



Фото 9



Фото 10



Фото 11



Фото 12



Фото 13



Фото 14



Фото 15



Фото 16



Фото 17



Фото 18



Φoto 19



Φoto 20



Φoto 21

